

A debreczeni m. kir. gazdasági akadémia herbáriumának Violá-i.

**Revisio Violarum herbarii Academiae Oeconomicae reg. hung.
Debreczeniensis.**

Közli : } Dr. Gáyer Gyula (Pozsony).
Auctore : }

A debreczeni gazdasági akadémia növénytani tanárának, DR. RAPAICS RAYMUND úrnak szíves felszólítására átnéztem s az alábbiakban ismertetem az intézet herbáriumának *Violá*-anyagát. Helykimélés végett csupán a vizsgálat eredményét közlöm s a schedákon levő eredeti megjelölést csak ott említtem, aból annak valami különös jelentősége van.

A) Herbarium hungaricum.

V. biflora L., Dobsinai jégbarlang (LYKA).

V. ambigua W. K., Sashegy et Madárhegy ad Budapest, Kistétény (LYKA).

V. hirta L. var. *fraterna* REICHB., az aprótermetű, haloványabb virágú s korábban virágzó réti alak: Rákos, Nyék et Rókahegy ad Budapest (LYKA), Abauj: Udvarnok, Zemplén: Tállya, Borsod: Hámor, Diósgyör, Diósgyörvasgyár (HULJÁK), Nagyszeben, Hammersdorf (BARTH).

V. hirta L. var. *vulgaris* REICHB., a nagyobb termetű, sötétvirágú s később virágzó erdei alak: Csillaghégy ad Budapest (LYKA), Gödöllő: Haraszti erdő szélén (RAPAICS; *vergens* ad var. *fraternam*), Zemplén: Tállya (HULJÁK). Debreczen: Monostori erdő (RAPAICS).

V. hirta L. var. *subciliata* BORB. in valle Vinodol prope Cirkvenica (LYKA).

V. odorata L., Vadaskert, Hárshegy, Hűvösvölgy, Hárossziget ad Budapest, Bátorkeszi ad Esztergom (LYKA), Abauj: Udvarnok, Borsod: Hámor, Zemplén: Tállya (HULJÁK), Pozsony: Weidritzta (GÁYER).

V. odorata L. ssp. *Wiedemannii* (Boiss.), Hunyadi-orom, Zügliget, Disznófő (LYKA), Borsod: Kisgyör, Óhuta (HULJÁK).

V. cyanea ČEL., Hárossziget ad Budapest (LYKA), Haraszti erdő pr. Gödöllő, Nagyerdő ad Debreczen (RAPAICS).

V. adriatica FREYN, Cirkvenica (LYKA).

V. alba BESS. (*V. scotophylla* JORD.), Vadaskert, Hűvösvölgy et Hárshegy ad Budapest, Kovácsipatak comit. Hont (LYKA), Borsod: Hámor, Diósgyörvasgyár (HULJÁK).

V. ambigua × *hirta*, Kamaraerdő ad Budapest (LYKA), Zemplén: Tállya (HULJÁK).

V. collina × *hirta*, Nagyszeben (BARTH).

V. hirta × *odorata*, Fazekashegy et Vadaskert ad Budapest (LYKA), Borsod: Hámor (HULJÁK), Nagyszeben, Michelsberg (BARTH), Pozsony: Óliget (GAYER).

V. hirta × *odorata* ssp. *Wiedemannii*, Disznófő ad Budapest (LYKA), egy tő a *V. odor.* ssp. *Wied.* lapján.

V. hirta × *alba*, Hárshegy – Hüvösvölgy ad Budapest (LYKA), Abauj: Szádellő, Aj, Borsod: Hámor, Diósgyőrvasgyár (HULJÁK).

V. alba × *odorata*, Vadaskert ad Budapest (LYKA), Borsod: Hámor (HULJÁK).

V. pumila CHAIX, Nagycsere et Nagyhorthobágy ad Debreczen (RAPAICS).

V. montana L., Fazekashegy ad Budapest (LYKA), Borsod: Pereczesbánya (HULJÁK), Nagyerdő et Nagycsere ad Debreczen (RAPAICS), Arad: Bohány (WAGNER), Westen (BARTH).

V. Einseleana F. SCHULZ, Debreczeni Nagyerdő (RAPAICS). Kevéssé ismert, jól jellegzett faj, melynek Reichenhallból származó példáit Czell-dömökön több éven át kultiváltam. A *V. montana* dignoscitur habitu gracili, stipulis angustioribus, foliis minoribus, proportione angustioribus longioribus, longiusque acuminatis, pedunculis elongatis folia eximie superantibus, petalis angustis, calcareque angusto elongato curvato.

V. canina L. var. *lucorum* REICHB., Dobsinai jégbarlang: (LYKA), Haláp et Nagyerdő ad Debreczen (RAPAICS). A *V. hirta* var. *vulgaris* REICHB. analogonja, szemben a réteken és száraz helyeken termő var. *ericetorum* REICHB.-hal.

V. arenaria DC., Sashegy et Kistétény ad Budapest (LYKA), — var. *rupestris* (SCHMIDT), Deliblát (WAGNER).

V. silvestris Kit., Budapest hegymélyének számos helyén, így Fazekashegy, etc., Harmonia prope Modor, Dobsinai jégbarlang, Feketehegy comit. Szepes, Hámor com. Borsod (LYKA), Arad (WAGNER), Bal-Almádi (LYKA). — Forma minor parvifolia, proportionibus *V. arenarium* in mentem revocans, ceterum *V. hirtae* var. *fraternae* et *V. caninae* var. *ericetorum* analoga: in declivibus siccis inter Normafa et Disznófő ad Budapest, Vinodol prope Cirkvenica (LYKA).

V. nemorosa (*Riviniana* — *silvestris*) N. W. M., Fazekashegy ad Budapest (LYKA), Borsod: Diósgyőrvasgyár (HULJÁK), Debreczen: Nagyerdő (RAPAICS).

V. Riviniana REICHB., Fazekashegy ad Budapest (LYKA), Nagyerdő et Nagycsere ad Debreczen (RAPAICS).

V. canina var. *lucorum* × *silvestris*, Dobsinai jégbarlang (LYKA).

V. montana × *silvestris*, Fazekashegy ad Budapest (LYKA).

V. mirabilis L., in silvis ad Budapest pluribus locis (LYKA, a Svábhegyen háromsarkantyús, peloriás virággal), Zemplén: Tállya, Borsod: Hámor (HULJÁK), Debreczeni Nagyerdő (RAPAICS).

V. mirabilis × *sylvestris*, Fazekashegy ad Budapest (LYKA). Mivel a Fazekashegyen a *V. sylvestris* mellett a *V. Riviniana* és *V. nemorosa* is előfordul, lehetséges, hogy typusos *V. sylvestris* helyett a *V. nemorosa* volt az egyik parens. Ez azonban herb. példán meg nem állapítható. A *V. Riviniana* a szóbanforgó példáknál nem jön tekintetbe.

V. epipsila LED., Breznóbánya (KUPCSOK).

V. Joói JANKA, Kolozsvár (ŽSÁK). — Ennek és a *V. somchetica* KOCH (*V. purpurea* STEV.)-nek rokonsági viszonyait a M. B. L. 1908, 39 s köv. o. ismertettem. KUPFFER, aki KUSNEZOW, BUSCH et FOMIN Fl. Cauc. erit.-jában a *Viola*-génuszt feldolgozta, III, 9, 1909, 217—221. o. az én vizsgálataimmal azonos eredményre jut, minden két növényt ezenfelül subspeciesként a *V. macroceras* BUNGE sensu dilat. alá vonja. A *V. macroceras* BUNGE sensu stricto kevésbé ismert növény, melyről véleményt nem mondhatok. Csupán azt jegyzem meg, hogy az e csoportbeli ibolyák rokonsági viszonyait az a tény is komplikálja, hogy a *Viola Joói* terméses virágzása egyenesen felálló s nem görbülni (pedunculus fructifer stricte erectus, nec curvatus), arról azonban, hogy ennek a fontos bélyegnek a dolga miként áll e csoport többi tagjainál, jóformán semmit sem tudunk.

V. sudetica W. (*V. Tátrae* BORB.), Dobsinai jégbarlang (LYKA), Turócz: Blatnicza, Liptó: Ostredok (HULJÁK).

V. declinata W. K., Radna-Borberek, Onesczi-hegy Nagyszében mellett (LYKA), Götzenberg (BARTH). — A radna-borbereki példák megfelelnek a kétes *V. Carpatica* (*declinata* × *tricolor* var. *subalpina*) BORB.¹⁾ leírásának, de inkább erőteljesebben fejlett *declinata*, mint hybridus növény benyomását keltik.

V. dacica BORB., Biharfüred (LYKA).

V. tricolor L., Debreczeni Nagyerdő (RAPAICS), Szepes: Fekete-hegy (LYKA), Dobsinai jégbarlang (LYKA, dubium, nam 1 spec. debile tantum adest).

V. tricolor L. * *pseudolutea* SCHUR (Syn.: *V. perrobusta* BORB.), Stószfürdő (LYKA), Liptószentpéter, Pribilina (HULJÁK), Debreczen: Haláp (RAPAICS), Tordai hasadék, Detonata, Keresztenysziget pr. Nagyszében. Tusnádfürdő (LYKA). — BORBÁS in schedis általában *V. perrobusta*-nak szokta volt jelölni a nyugati auctoroik tarkavirágú *V. alpestris*-ének megfelelő hazai alakot, mely a JORDAN és BOREAU-féle fajoktól lacinia terminali stipularum foliacea térel s melynek az alpesi alakokhoz való viszonya — e csoport monographicus feldolgozása hiányozván — ezidőszerint még kétes.

¹⁾ In HALL.-WOHLF. KOCH's Syn. p. 169. 222.

A régibb *V. pseudolutea* elnevezést csak bizonyos fentartással alkalmazhatom a *V. perrobusta*-ra. A *V. pseudolutea* tordai hasadéki, tehát az egyik loc. class.-ról való példáin ugyanis a kehelylevelek keskenyebbek, a két alsó kehelylevél függeléke keskenyebb és rövidebb, a sarkantyú hosszabb, mint a *V. perrobusta* példáin általában, melyeken a két alsó kehelylevél kiszélesedett, nagy függeléke a sarkantyút majdnem elfedi. Lehetséges tehát, hogy további vizsgálatok még szubtilisebb megkülönböztetést fognak lehetséges tenni.

V. tricolor L. * *luteola* SCHUR, Hámor pr. Diósgyör, Czenkhegy ad Brassó (LYKA).

V. tricolor L. * *saracensis* SCHM., Dobsinai jégbarlang, Czenkhegy ad Brassó (LYKA).

V. tricolor L. * *Bielziana* SCHUR, Borsod: Diósgyör (HULJÁK), Kakova (BARTH pro *V. saxat.*), Nagyszében (BARTH pro *V. Bielz.* et *V. banatica*).

V. banatica KIR., Radna-Borberek (LYKA).

V. arvensis MURR. * *crassifolia* DC., Cirkvenica (LYKA).

V. arvensis MURR. * *ruralis* JORD. Rákos (LYKA), Gödöllő (RAPAICS), Zoborhegy (DINGHA), Szepes: Feketehegy (LYKA).

V. arvensis MURR. * *agrestis* JORD., in arena circa «Sárga Csíkó» pr. Budapest (LYKA), Nagyszében (BARTH pro *V. arv.* var. *latelaciata* W. BECKER).

V. stepposa (W. BECKER), in arena circa «Sárga Csíkó» prope Budapest (LYKA).

V. Kitaibeliana R. SCHULT. (Syn.: *V. nemauensis* JORD.), Csepel: Buczka-erdő; Zugló, Madárhegy, Budafok (LYKA), Gellért-hegy ad Budapest, Pallag ad Debreczen (RAPAICS). Specimen unicum e monte Sashegy ad Budapest (LYKA) plantam refert perhiematam (biennem?), basi dense foliosam, e basi perramosam, ramis usque 10 cm et ultra longis, ceterum — quam in typo — pauci- (usque 3—4) floris, floribus foliisque typicis.

Mivel itt több olyan nevet említettem, mely magyarázatra szorul, az alábbiakban analyticen összefoglalom a *Tricolores* csoport¹⁾ fontosabb hazai alakjait:

1. Petala calyce breviora subaequilongave, petalum infimum cum calcare non ultra 15 mm longum.
2. Petala ochroleuca flavaque, raro suprema violascentia. Plantae annuae vel biennes.
3. Flores minimi, petalo infimo cum calcare non ultra 7 mm longo.

¹⁾ R. K. KUPFER in KUSN., BUSCH. et FOMIN Fl. Cauc. crit. III, 9, 1909, 228 = *V. tricolor*, *alpestris*, *saxatilis*, *arvensis* Auct. pl. — A meghatározáshoz jól kifejlett s egész peldákra van szükség. E nélküli csak hozzávetőleges lehet.

4. Planta exigua, simplex, hispidula, summum 3—4 flora; foliis, saltem inferioribus subrotundis vel ovalibus, latitudine sum-
mum duplo longioribus; stipularum lacinia media folio simili.
Planta mediterranea, apud nos in sabulosis et saxosis calca-
reis proveniens ..... *V. Kitaibeliana* R. SCHULT.
- 4.* Planta altior, vulgo ramosa, hispidula, pauciflora; foliis elongatis angustis linearibus, apice obtusis; stipularum lacinia media elongata folio simili. Planta sabuletorum ..... *V. stepposa* (W. BECKER).
- 3.* Flores parvi, petalo infimo ultra 7 mm longo.
Plantae altiores. (*V. arvensis* MURR. s. l.)
5. Folia ampla, ovata, oblonga, subinciso crenata; internodia elongata. Planta silvestris ..... *V. subincisa* BOR.
- 5.* Folia crenata, serrata vel subintegra.
6. Foliorum serratura obtusa; stipularum lacinia terminalis magna, foliacea.
7. Internodia foliis ovatis breviora, pedunculi folia non plus duplo superantes. Planta littoralis ..... *V. crassifolia* (DC.)
- 7.* Internodia elongata, pedunculi folia fulcrantia plures superantes.
8. Obscure viridis, foliis ovatis obtusis, pedunculis post anthesin erectopatentibus, bracteolis a flore non longe remotis. In agris, in dumetosis secus vias ..... *V. ruralis* JORD.
- 8.* Laete viridis foliis sulten superioribus angustioribus, pedun-
cu lis valde elongatis strictis, bracteolis a flore longe (demum 1.5—2 cm) remotis. Locis similibus ..... *V. gracilescens* JORD.
- 6.* Folia acute remoteque serrata subintegravate, utrinque attenuata.
9. Planta diffuso-ramosa, pedunculis post anthesin patentibus, folia lanceolata — linearia lanceolatavate; stipularum lacinia media subintegra, folio non simili. Inter segetes, in cultis ..... *V. segetalis* JORD.
- 9.* Rami pedunculi deflorati erectopatentes; folia lanceolata; stipularum lacinia media dentata, ± foliacea. Inter segetes, in cultis ..... *V. agrestis* JORD.
- 2.* Petala tricoloria, varie colorata vel omnino violacea; stipularum lacinia media magna, foliacea.
10. Annu a simplex, internodiis elongatis, foliis ovatolanceolatis. Transsilv. in comit. Torda-Aranyos: Borréy *V. pulchella* GÁYER.
- 10.* Biennis vel subterennis e basi ramosa, ramis e prostrata basi ascendenteribus, internodiis magis abbreviatis; folia lati-
usecta latave; petala calycem nonnunquam parum superantia. Transsilvania Banus ..... *V. banatica* KIR.
- 1.* Petala calycem — duplo superantia, petalo infimo cum calcare ultra 15 mm longo.
11. Planta perennans (sed iam primo anno florens), caule diffuso-
ramoso, violaceo; foliis anguste lanceolatis acuminatis; caly-

- cibus obscuris ; petalis violaceis ; bracteolis a flore longe remotis.
 Planta sabuletorum planitiei Moravi fluvii. *V. sabulosa* (DC.)
- 11.* *Characteres indicati non uniti.*
12. Flores adulti flavescentes flavique (raro petala 2 supra pallide violaceous).
 13. Planta annua, gracilis, simplex, pauciflora, internodiis elongatis, foliis ovatooblängis lanceolatisve. Planta monticola ...
     ... *V. luteola* SCHUR.
- 13.* *Plantae subperennantes, preealpinæ.*
14. Planta humilis ramosa, ramis subdecumbentibus, internodiis abbreviatis; folia latiuscula; flores intense flavi. Transsilvania: Déva (Szárhegy) ... *V. sublutea* BORB.¹⁾
- 14.* Rami adscendentis internodiis elongatis.
15. Folia ovata vel ovatolanceolata, obtusa, obtuseque serrata
     ... *V. Bielziana* SCHUR.
- 15.* Folia lanceolata, utrinque attenuata, acuminata, acute serrata ... *V. saratilis* SCHMIDT.
- 12.* Flores adulti tricolores, varie colorati vel toti violacei. *Plantae preealpinæ.*
16. Annua, gracilis, simplex, pauciflora, internodiis elongatis, foliis ovatooblängis lanceolatisve ... *V. tricolor* L.
- 16.* *Plantae subperennantes.*
17. Angustifolia, foliis lanceolatis utrinque attenuatis acuminatis, acute serratis. stipularum lacinia terminali foliiformi ...
     ... *V. pseudolutea* SCHUR.
- 17.* Latifolia foliis ovatis obtusis obtuseque serratis; petala lata, marginibus se invicem late obtegentia *V. polychroma* KERN.
V. polychroma KERN. e Hungaria adhuc non nota, sed plantam comparationis causa in tabula analytica comprehendere debui.

B) Herbarium extraneum.

V. biflora L., Salzburg: Hinterhorn pr. Lofer (LYKA), Styria: in monte Pribitz pr. Tragös-Oberort (LYKA).

V. hirta L. var. *subciliata* BORB., Italia: Torri del Benaco (RIGO). — var. *propera* (JORD.), Germ.: Eisleben (EGGERS), medium quasi inter var. *fraternam* et *vulgarem* tenens, brevistipes, lamina sat magna, tota parce pilosa. — var. *vulgaris* REICHB., Suecia, Vestergötland; Billingen (REUTERMANN).

V. odorata L., Suecia: Malmoe (LARSSON), Kullaberg (ENZSTEDT).

V. cyanea CEL., Nied.-Oesterr.: Gumpoldskirchen (HAYEK), Bavaria: Bamberg (HARZ).

V. austriaca KERN., Italia: Torri del Benaco (RIGO).

V. alba BESS. (*V. scotophylla* JORD.), Caucasus: Alchazia, Tzebelda (WORONOW), Austria: Hütteldorf (NIESSL).

¹⁾ In herb. GÁYER.

V. Dehnhardtii TEN., Italia: Gragnano ad Neapolim (PELLANDA).

V. hirta × *collina*, Scandin.: Sundsvall (BERGLUND).

V. hirta × *odorata*, Scandin.: Västergötland, Billingen (REUTERMANN).

V. hirta × *cyannea*, Bavaria: Bamberg (HARZ).

V. hirta × *alba* (*scotophylla*), Liguria: Ventimiglia (BICKNELL et POLLINI).

V. elatior FR., France: Doubs, Beaulieu (STRICH), Germania: Hessen, Starkenburg (HIRTH).

V. stagnina KIT., Bavaria: Dachauermoor (C. J. MAYER).

V. pumila CHAIX, Suecia: Oelandia, Skogsby (ERIKSON), Saxonia: Saale-Mündung (PREUSSE).

V. montana L., Suecia: ad lacum Maelaren (SUHR).

V. Einseleana F. SCHULTZ, Bavaria: Solahinden (C. J. MAYER).

V. canina L. var. *ericetorum* REICHB., Germania: Eisleben, (EGGERS), Dachauermoor (C. J. MAYER). — var. *lucorum* REICHB., Suecia: Angermannia, Solleftea (RÖNNBLAD).

V. silvestris KIT., Suecia: Malmoetrakten (ALITZ). Alnarp (LARSSON), mindkét példa = f. *rosea* N. W. M.: Gallia: Vaudry, Calvados (IDA LYKA).

V. silvestris KIT. * *nemoralis* JORD. (non KÜTZ.), Gallia: Doubs, bois à Dung (STRICH).

V. nemorosa (*Riviniana* — *silvestris*) N. W. M., Suecia: Västergötland Kulla hög (OLSON).

V. Riviniana REICHB. var. *pseudoarenaria* GERSTLAUER in litt. = forma praticola, *Violae hirtae* var. *fraternae*, *V. caninae* var. *ericetorum* et *V. silvestris* formae in tractatu Herb. Hung. memoratae analoga. Norvegia: Hardanger, Granvin (SELLAND).

V. uliginosa BESS., Suecia: Blekingia, Bromsebro (ERIKSON).

V. montana × *uliginosa* f. *submontana* et f. *subuliginosa*, Suecia: Smaland, Madesjo (MEDELIUS)

V. Riviniana × *silvestris*, Scandin.: Storoen i Orssjoen (FRIXELL).

V. canina × *pumila*, Suecia: Oelandia, Torslunda (ERIKSON).

V. mirabilis × *Riviniana*, Gallia: Gap (GIROD).

V. palustris L., Ostpreussen: Nicolaiken (FIBELKORN).

V. epipsila LED., Suecia: Västergötland, Sköfde, Fribergs (HÜLPHERS), Fennia: Kuopio (MONTELL).

V. arborescens L., Marocco: in saxosis deserti Ain Tarofalt (LEGIONER).

V. altaica KER GAWL., Tauria: Jaila pr. Endek (WANJKOW).

V. splendida W. BECKER, Campania: Boschi di Montevergine (PELLANDA).

V. pseudogracilis STROBL, Italia: Castellamare. m. Jaito (GUADAGNO).

V. calcarata L., Helvetia: Saamen (ELJÄMMANN), Männlichen (LUKOVITS).

V. sudetica W., Moravia: Peterstein im Ges. (LAUS), Riesengeb.: Langer Grund (MISSBACH).

V. elegans KIRSCHL., Helvetia: Mürren (DUSCHL).

V. dacica BORB., Romania: Predeal (LYKA).

V. sabulosa (DC.), Suecia: insula Oeland, Färjestaden (MEDELIUS pro *V. tric.* ssp. *stenochila* WITTR. f. *depressa* WITTR.).

V. tricolor L. * *contempta* JORD., France: Loire, St. Etienne (CHATENIER), loc. class. A *V. luteola* SCHUR petalo calcarato apice + truncato, non vel vix emarginato, neenon statione aliena (in agris) in primis differt.

V. tricolor L. * *meduanensis* BOR., France: Mayenne, St. Ellier, champs sur la route de la Tannière (CESVE in Soc. Franc. 1912, exs. CH. DUFFOUR, no. 371).

V. tricolor L. * *saxatilis* SCHM., Riesengeb.: Agnetendorf (PESCHLOW).

V. tricolor L. * *polychroma* KERN., Salzburg: Lofer (L. KELLER).

V. arvensis MURR. * *agrestis* JORD., Forbach in Lothr. (A. LUDWIG).

V. Henriquesii WILLK., Hispania: Calatayud (VICIOSO).

Pozsony, 1917 július hó.

ZOBODAT - www.zobodat.at

Zoologisch-Botanische Datenbank/Zoological-Botanical Database

Digitale Literatur/Digital Literature

Zeitschrift/Journal: [Ungarische Botanische Blätter](#)

Jahr/Year: 1917

Band/Volume: [16](#)

Autor(en)/Author(s): Gayer [Gáyer] Julius [Gyula]

Artikel/Article: [A debreczeni m. kir. gazdasági akadémia
herbáriumának Violá-i. 121-128](#)